

УДК: 378.147.091.31-059.1:81'243

А. Ю. Томашевська

## НАВЧАЛЬНА АВТОНОМІЯ ЯК ОСНОВА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ MOODLE

© Томашевська А. Ю., 2017  
<http://orcid.org/0000-0003-3574-5945>  
<https://doi.org/10.5281/zenodo.843223>

*У статті розглядається проблема реалізації автономного навчання англійської мови студентів фармацевтичних спеціальностей як базис самостійної роботи (СР) у системі інноваційної парадигми освітньої технології MOODLE; обґрунтовується, спираючись на результати практичного вивчення наукового дослідницького дискурсу сучасних зарубіжних та вітчизняних вчених, раціональність розробки і впровадження в практику викладання парціальних функціональних програм, що охоплюють змістовні та процесуальні компоненти організації СР; представлена схематична структура відповідності між рівнем автономії і способом управління навчальною діяльністю в залежності від моделі взаємодії викладача та студента; проаналізовано ведення навчального процесу у форматі особистісно-орієнтованого навчання, оволодіння студентом здатністю здійснювати визначення власного стилю дій.*

**Ключові слова:** автономія, фармацевтичні спеціальності, самостійна робота, саморегуляція, самокорекція, MOODLE.

**Томашевская А. Ю. Учебная автономия как основа самостоятельной работы по иностранному языку студентов фармацевтических специальностей в системе дистанционного обучения MOODLE.**

*В статье рассматривается проблема реализации автономного обучения английскому языку студентов фармацевтических специальностей как базис самостоятельной работы (СР) в системе инновационной парадигмы образовательной технологии MOODLE; обосновывается, исходя из практического изучения научного исследовательского дискурса современных зарубежных и отечественных ученых, рациональность разработки и внедрения парциальных функциональных программ, включающие содержательные и процессуальные компоненты организации СР; представлена схематическая структура соответствия между уровнем автономии и способом гибкого управления учебной деятельностью в зависимости от модели взаимодействия преподавателя и студента; проанализировано ведение учебного процесса в формате личностно-*

ориентированного обучения, овладение студентом способностью осуществлять определение собственного стиля действий.

**Ключевые слова:** автономия, фармацевтические специальности, самостоятельная работа, саморегуляция, самокоррекция, MOODLE.

***Tomashevskaya A. Yu. Didactic autonomy as the foreign language individual work basis of pharmaceutical specialties students in the distance learning MOODLE system.***

*English autonomous learning realization of students-pharmacists as the basis for individual work in the innovative paradigm system of MOODLE educational technology is considered; the ways of developing autonomy of the students are described; taking into account the scientific research discourse practical study of the obtained generalized results of different contemporary domestic and foreign investigators, the development and implementation rationality of partial functional program incorporated the lexical, contextual and procedural components in terms of self-study work organization is substantiated; the conception of that duo-modular program in the interrelated dominant format of individual work within and outside the auditorium via complex of the traditional and interactive forms training for approximating teaching to real professionally oriented situations of pharmaceutical practice involving three main parts: Searching for Information, Reading and Context-based Talk Experience, Formative - Summative Evaluation Tests included meaningful material drilling is suggested; schematic structure of correlation between autonomy level and students' learning instruction rigid management depending on a teacher - student interaction model, which materialize their creative activity, is presented; it is analyzed the possibility of the educational guide arrangement concerning the individual concentrated parameters formula to ensure students' ability for their own action style determination in the professional English mastering. Thus, we may conclude that the work out hypothesis of the content and procedural kinds of students' independence learning functioning in the respect to ESL teaching methodology correspond to the unity of key aspects: cognitive (knowledge), operational (ways of action) and autonomy grows.*

**Key words:** *autonomy, pharmaceutical specialties, required programs, self-study, self-regulation, self-correction, MOODLE.*

**Вступ.** Реформування системи освіти в Україні на принципово нових соціально-економічних засадах, а також розширення міжнародних контактів зумовлюють посилену увагу суспільства на підвищення загальноосвітньої, фахової, комунікативної компетенції майбутніх спеціалістів, забезпечення їхньої конкурентоспроможності. Сьогодні, у контексті зміненої педагогічної парадигми, слід більш конструктивно розглянути проблему покращення якості викладання і підтримки навчання іноземної мови у вищих нелінгвістичного

профілю, яка впродовж останніх двох десятиліть вважається значущою освітньою професійно-орієнтованою навчальною дисципліною. В моделі викладання іноземної мови як другої (ESL) визначення ефективного навчального методу, інноваційних технологій організації самостійної роботи (CP), окреслення її предметного та процесуального аспектів у немовних ВНЗ, знаходження та реалізація правильної стратегії автономного навчання іноземної мови студентів, що допомагає вирішувати психологічний аспект формування незалежної особистості, здатної здійснювати самоуправління власною навчальною програмою впродовж всього життя, є провідною процесуальною компонентою і стає темою дослідження багатьох науковців-методистів, психологів, психолінгвістів, які безпосередньо чи опосередковано торкаються окресленої проблеми.

**Актуальність** обраної теми дослідження обумовлена необхідністю якісно нового осмислення концепції розвитку навчальної автономії спеціалістів фармацевтичного профілю у процесі CP, яка активізує особистісний потенціал суб'єктів навчання щодо здобуття вмінь самостійно вивчати іноземну мову; забезпечує необхідну комунікативну спроможність у ситуаціях професійної діяльності в усній та письмовій формах.

**Мета** статті полягає у теоретико-методологічному аналізі наявних наукових досліджень щодо проблеми навчальної автономії як основи CP та опису практичної реалізації аудиторної і позааудиторної робочої парціальної програми предметної сфери англійської субмови «Фармація» на дистанційному інформаційно-технологічному ресурсі MOODLE ВДНЗ України БДМУ.

**Ступінь наукової розробки досліджуваної проблеми.** У зарубіжній та вітчизняній теорії і практиці викладання ІМ існують різні точки зору щодо досліджуваної проблеми, вживаються такі поняття як: “self-directed learning” - навчання з самостійним визначенням цілей, але під керівництвом викладача (guided work), “independent learning” - самостійне навчання (unguided work), “autonomous learning” - автономне навчання. Кожне з цих понять передбачає певною мірою самостійну навчальну діяльність студентів.

Зарубіжний дослідник second language teaching methodology R. r gent у науковій праці «Charting your Course: How to Prepare to Teach More Effectively» [9, с. 17-76]. детально трактує своє розуміння суті керованої (guided work) і некерованої (unguided work) CP (див. табл. 1).

## Види самостійної роботи

СР	Керована	Технології читання Тренінг Групове навчання Дистанційне навчання
	Некерована	Технології модульного навчання Інформаційно-дидактичне навчання Індивідуалізоване навчання Автономне навчання Програмоване (комп'ютерне) навчання

Незважаючи на значний інтерес до цієї проблеми, все ще відсутнє однозначне трактування щодо визначення поняття «самостійна робота», розуміння її структури та функціонального формату. У вітчизняній науково-педагогічній літературі СР розглядають як:

- засіб організації процесів навчального чи наукового пізнання студента (Зимня І. А.).

- єдність цілей усіх видів навчальної роботи зі студентами, комплексне забезпечення СР – організаційне, методичне, матеріальне, практичний напрям СР, реальний характер завдань, їх варіативність з урахуванням індивідуальних здібностей студентів, управління СР з поетапним контролем результатів (Яльцева Л. А.)

- метод навчання, під час реалізації якого студенти за завданням викладача і під його керівництвом самостійно вирішують пізнавальну задачу, демонструючи зусилля та активність (Борходоева Л. А.).

У своїх міркуваннях щодо дефініції "самостійна робота" ми беремо до уваги трактування її сутності вченим А. М. Леонть'євим, який інтерпретує СР як засіб організації наукового пізнання студентів, керівництва їхньою пізнавальною діяльністю, залучення до самостійної роботи.

Але проблема автономії тих, хто навчається, теж має істотну дослідницьку бібліографію (І. Л. Бім, І. П. Задорожна, І. О. Зимня, Л. С. Каменська, С. Ю. Ніколаєва, Ю. І. Пасов, О. М. Пряхіна, E. Esh, D. Little, W. L. Littlewood etc.).

О. М. Соловова вважає, що навчальна автономія передбачає вибір того, що потрібно вчити для досягнення поставленої для себе цілі [5, с. 144]. В. Літлвуд визначає автономію як певне психологічне ставлення до процесу і змісту навчальної діяльності [8, с. 4]. І. О. Зимня акцентує увагу на

мотиваційному факторі, який впливає на результативність автономної навчальної діяльності [2, с. 251].

Поняттю «автономія» приділяється значна увага у дисертаційному дослідженні З. К. Соломко, яка розглядає її в єдності двох аспектів: автономія як спосіб організації навчального процесу, під час якого студент може тією чи іншою мірою здійснювати самоуправління навчальною діяльністю, а також автономія як здатність студента приймати самостійні рішення на всіх етапах навчальної діяльності відповідно до мети вивчення іноземної мови і нести відповідальність за їх виконання та результат.

Відомий лінгводидакт І. П. Задорожна констатує, що сучасні наукові пошуки стосуються, в основному, організації автономного навчання, а не еволюції автономії майбутніх фахівців; автономію інтерпретує як постановку цілей самими студентами, формування ними програми дій, її виконання, самокорекцію, самоаналіз та самооцінку результатів власної діяльності [1, с. 60].

Ю. В. Петровська, опираючись на дослідження вченої С. Ю. Ніколаєвої та її визначення поняття «прийом» як елементарну дію, спрямовану на виконання конкретного завдання на певному етапі заняття, пропонує класифікацію прийомів здійснення розвитку автономії студента за такими критеріями: етапами автономного навчання англійської мови студента, компонентами психологічної структури автономної особистості; складом учасників навчального процесу (групова робота, робота у парах, індивідуальна); місцем використання (аудиторне заняття, ресурсний центр, бібліотека) [4, с. 146—154].

У методичній літературі можна знайти неоднакові підходи до проектування відповідності між рівнем автономії і способом управління навчальною діяльністю студентів в залежності від моделей взаємодії викладача і студента (Л. С. Каменська, І. В. Лукша, З. К. Соломко). На нашу думку, доцільно посилатися на схематичну структурну класифікацію І. П. Задорожної, а саме:

Таблиця 2

## Структурна класифікація І. П. Задорожної

<i>Рівень навчальної автономії студентів</i>	<i>Спосіб управління СР студентів</i>
Частковий рівень	Жорсткий
Напівавтономія	Відносно жорсткий
Частково-залежна автономія	Відносно гнучкий
Умовно-повна автономія	Гнучкий

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Сучасна освітня програма з іноземних мов для медичних вищих учбових закладів (2015) вирішує положення співвідношення АСР та ПСР на користь останньої: не менше 1/3 і не більше 2/3 загального обсягу часу, рекомендованого на вивчення конкретної навчальної дисципліни: на СР для студентів фармацевтичного факультету (3 семестри навчання) відводиться 150 год.

Колектив кафедри іноземних мов Буковинського державного медичного університету має досвід практичної роботи з реалізації аудиторної СР у форматі дистанційної системи MOODLE, але навчальна організація позааудиторної СР у цьому режимі знаходиться у стані наукового пошукового експерименту.

Необхідність розвитку фахової мобільності, посилення професійної складової у фармацевтичних вузах, планування, організації, визначення змісту та видів СР через запровадження лінгвометодичної концепції наступності аудиторної (АСР) та позааудиторної самостійної роботи (ПСР) з урахуванням застосування традиційних і інтерактивних форм навчання фармацевтів в реальному іншомовному фаховоспрямованому спілкуванні зумовило проектування робочої парціальної програми з англійської мови: моделювання двоблочної системи (АСР та ПСР) буде сконцентровано на укладанні змістової модульної структури ділової англійської мови в контексті їхньої майбутньої спеціальності, яка базується на сервері дистанційних ресурсів БДМУ.

Програмна архітектура організації СР має наступні навчальні блоки:

**Перший блок** (аудиторна самостійна робота) містить: *настановчий етап, інформаційне мовне середовище, спілкування, усне та писемне тестування*. На практичних заняттях закладаються основи мовленнєвого механізму професійної діяльності фармацевтів. У такому випадку мова йде про *несамостійний рівень навчальної автономії* студентів, який співвідноситься з *жорстким управлінням викладачем* СР студентів.

**Другий блок** передбачає опанування педагогічної технології, що максимально пов'язана з позааудиторною самостійною роботою і до структури якої входять концептуальна основа, змістова та процесуальна частини навчання. Це дає можливість стимулювати не тільки репродуктивну, а і пошукову творчу діяльність студента в межах *модульного об'єктно-орієнтованого динамічного навчального середовища* (MOODLE), як форми нової інформаційно-довідкової технології для засвоєння мовної програми.

Робоча парціальна модель у дистанційній системі MOODLE ставить задачу підвищити рівень професійно значимих, мовних та мовленнєвих вмінь, навичок студентів-фармацевтів. До її змістового компонента покладено систематичне введення фармацевтичної та медичної лексики, термінології суміжних дисциплін, що функціонує в англійській субмові фармації, а саме: фармакологія, фармакогнозія, фармакодинаміка, фармацевтична біологія, фармацевтична хімія, економіка, менеджмент, маркетинг фармації, фармацевтичне товаровознавство, на основі яких розширюється потенційний запас лексичного і термінологічного вокабуляря студентів.

Текстовий матеріал, на базі якого студенти навчаються термінотворення, монологічного та діалогічного мовлення, дискусій, реферування, є завжди ситуативним, комунікативно-прагматичним і сприяє іншомовній інтеракції.

Мовно-дидактичний принцип моделі створює лінгвістичну парадигму фахово-спрямованого навчання мови, розглядаючи її для професійного спілкування у контексті спеціальності, дозволяє практикувати природні ситуації, які можуть виникнути у професійній діяльності. Цьому слугує реалізація програмування методичних дій:

- виділення тем: *Forms of Business, Company Structure, Making Appointments and Applying for a Job, Career Profiles, Job Interviews etc.*, тематика яких в підручниках зі спеціальності "Фармація", як показав аналіз, представлена недостатньо в рамках ситуативно-функціонального підходу, розробленого О. Б. Тарнопольским (2006).

- укладання комплексу вправ, скерованого на покрокове оволодіння лексичними рецептивними та репродуктивними вміннями для побудови мовленнєвого повідомлення у процесі розмови в електронному середовищі за методом Ю. І. Пассова (1998), а саме, *формування* навичок роботи з лексичним матеріалом, *удосконалення* навичок *розвитку* вмінь оперування лексичними одиницями у комунікації;

- виконання типів вправ відповідно до етапів навчання фармацевтичної лексики: на першому етапі - переважно некомунікативні та частково умовно-комунікативні, на другому - умовно-комунікативні і на останньому - комунікативні вправи.

- добір вправ, типологія яких відповідає наступним критеріям: здійснення комунікативної інтенції в професійних ситуаціях говоріння, в яких майбутній

фармацевт використовує іноземну мову як засіб опосередкованого спілкування, задовольняючи свої потреби у фаховій сфері діяльності. Ці ситуативно-тематичні комплекси змодельовані у професійно-орієнтованих комунікативних завданнях, що відтворюють специфіку та логіку предмета, який являє собою сутність даної спеціальності. Однією з найважливіших особливостей системи вправ є її спрямованість на самостійне виконання завдань в позааудиторних умовах, що мінімізує ступінь керованості навчальною діяльністю студентів, створює можливості для самостійного вибору ними індивідуального темпу, режиму, способу виконання завдання, вмінь самоконтролю та самооцінки.

Запропонована навчальна модель включає три основні частини: інформаційно-довідкову (*Searching for Information*), навчальну (*Reading, Context-based Talk*) та контролюючу (*Formative and Summative Evaluation*).

Таким чином, знаходження та втілення освітньої технології автономного навчання іноземної мови студентів-фармацевтів допомагає вирішувати психологічний аспект формування незалежної особистості здатної здійснювати самоуправління власною навчальною програмою та забезпечує розвиток навчально-стратегічної компетентності студентів і є підґрунтям для самоосвіти упродовж життя.

**Висновки.** Все вище зазначене є спробою представити наше розуміння організації змісту ПРС майбутнього фармацевта як невід'ємної складової навчального процесу, що гарантує орієнтування на студента - активного суб'єкта і автономного учня, який спроможний самостійно визначити цілі і шляхи вивчення іноземної мови; дозволяє дійти висновку, що практика організації ПСР у контексті професійно-значущих ситуацій прагматичного ділового спілкування через використання інноваційних можливостей дистанційної платформи MOODLE допомагає формуванню у майбутніх фармацевтів їх власного когнітивного та рефлексивного підходів до процесу вибору індивідуальної траєкторії учіння; представляє ефективну підтримку традиційних форм навчання; відповідає вимогам програми з іноземних мов медичних вузів III – IV рівнів акредитації з фаху «Фармація» і уможливорює її креативне вдосконалення.

**Перспективи подальшого дослідження.** Узагальнений аналіз цілеспрямованих науково-методичних джерел зумовлює окреслення проблеми психолого-педагогічних чинників, що визначають передумови успішності



впровадження СР, як перспективу подальших розвідок в аспекті досліджуваного напрямку, а також наступним кроком вирішення має стати розробка методики оволодіння професійно-орієнтованими міжкультурними комунікативними іншомовними вміннями через залучення студентів до кожного етапу АСР та ПСР.

### Література

1. Задорожна І. П. Розвиток автономії студентів мовних спеціальностей у процесі вивчення фахових дисциплін. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогіка та психологія. Чернігів. 2015. Вип. 131. С. 60-65.
2. Зимняя И. А. Психология обучения не родному языку. Москва: Логос, 2001. 291 с.
3. Ніколаєва С. Ю. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах. Київ: Ленвіт, 2015. 444 с.
4. Петровська Ю. В. Прийоми реалізації автономного навчання іноземної мови студентів технічних спеціальностей. Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Педагогіка та психологія. Київ. 2006. Вип. 11. С. 146.
5. Соловова О. М. Методическая подготовка и переподготовка учителя иностранного языка: интегративно-рефлексивный подход. Москва. 2004. 336 с.
6. Соломко З. К. Формування німецькомовної лексичної компетенції майбутніх юристів у процесі самостійно роботи з використанням інформаційних технологій. дис. ... канд.пед.наук: 13.00.02. Київ. 2014. 194 с.
7. Яльцева Л.А. Условия организации самостоятельной работы. Высокие технологии в педагогическом процессе. Нижний Новгород: ВГИПА, 2003. С. 48.
8. Littlewood W. Self Autonomy and independence in language learning. London and New York: Longman, 1997. P.79-91.
9. r gent, R. Charting your Course: How to Prepare to Teach More Effectively. Madison: Magna Publications, 1994. 229 p.